

Dle vyjádření Mgr. Pavla Poláka, ředitele odboru koncepce sociálních služeb a sociální práce, **je nyní možné přijímat do sociálních služeb azylové domy a domy na půl cesty nezletilé osoby, způsobilé v dané věci samostatně právně jednat podle občanského zákoníku, stejně tak nezletilé cizí státní příslušníky bez doprovodu včetně těch, kteří nemají oprávnění k pobytu, a to za předpokladu, že budou uvedeni v okruhu osob v rozhodnutí o registraci.**

Pokud jde o otázku schopnosti či způsobilosti nezletilého uzavřít smlouvu o poskytování sociální služby, zde odkazuje zákon č. 108/2006 sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoSS“) na obecnou právní úpravu danou zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“). Podle § 31 OZ „*má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku*“. Standardní výklad k tomuto ustanovení podává např. komentář k § 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí (dostupný v systému ASPI) takto: *Interpretací § 31 OZ a s přihlédnutím k tradičním úpravám jakož i k obecnému právu lze tedy dojít k závěru, že děti mladší 7 let nejsou vůbec způsobilé právně jednat a jedná za ně jejich zákonný [...] Nedospělci starší 7 let a mladší 14 let jsou již způsobilí právně jednat ve věcech, které jsou výhradně k jejich prospěchu (přijetí daru, využití bezplatné služby apod.), a k uzavírání smluv, při nichž se plní hned při jejich uzavření a které jsou přiměřené jejich věku (běžný nákup v obchodě, využití ihned konzumované služby za úplatu - např. kadeřnictví, zaplacení jízdného, jízda na kolotoči) [...] Jiná jednání oboustranně závazná mohou nedospělci činit jen s přivolením zákonného zástupce, daného alespoň konkludentně nebo předpokládaného [...] Dospělí nezletilí (mladiství) starší 14 a mladší 18 let, netrpí-li takovou duševní poruchou, která jejich svéprávnost omezuje, jsou pak způsobilí ke všem právním jednáním jako nedospělci (7-14 let věku), dále však jsou již způsobilí jednak sami řídit obecně své jednání, jednak právně jednat zásadně již v plném rozsahu, pokud to není zákonem zvlášť zakázáno, podmíněno nebo omezeno; jsou zejména způsobilí nakládat s odměnou za vlastní práci a s vlastním majetkem, který jim byl svěřen zákonným zástupcem do správy (tedy zejména vkládat a vybírat prostředky z účtu, k němuž mají dispoziční právo), avšak s omezením na významnější majetkoprávní dispozice, vypočtené v § 898 OZ. [...]*

V souladu se shora uvedeným tak sociální služba naplňuje charakteristiku „věci, která je výhradně k prospěchu nezletilého“, protože nezletilého současně nezavazuje (k úhradě nebo jinému obdobnému plnění). Tzn. že způsobilá uzavřít smlouvu o poskytování sociální služby bez úhrady je i osoba mladší 15 (popř. 14) let. Zásadně takové smlouvy mohou uzavírat již děti plnící povinnou školní docházku. Přitom je však třeba zvážit kontext a okolnosti nepříznivé sociální situace na straně dítěte, které mohou poukazovat na to, že věk smluvní způsobilosti s ohledem na typ sociální služby tento věk bude zvyšovat. Podle § 867 odst. 2 OZ věta první za středníkem „*o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit*“. Lze tak mít za to, že smlouvu o poskytnutí daného druhu služby by nezletilý měl uzavírat zásadně sám od věku cca 12 let. Přiznání této způsobilosti dítěti mladšímu, a naopak nepřiznání dítěti staršímu bude pak vyplývat vždy z individuálních okolností a posouzení konkrétního případu.

Z § 91 odst. 5 ZoSS vyplývá, že pro smluvní vztahy v sociálních službách s výjimkou některých zvláštních pravidel (např. povinné náležitosti smlouvy) platí jinak pouze občanskoprávní úprava. Podle § 892 odst. 1 OZ „*rodiče mají povinnost a právo zastupovat dítě při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé*“. Čili v případě, kdy nezletilá osoba již smluvně způsobilá je (např. v kontextu sociální rehabilitace tedy cca od 12 let, srov. výše), rodiče nejsou nejen povinni, ale ani oprávněni nezletilou osobu jakkoli zastoupit, a to pokud se týče celého obsahu smluvního vztahu, tedy vč. oprávnění uživatele služby zprostit poskytovatele mlčenlivosti či oprávnění seznamovat se se všemi poskytovatelem zpracovávanými údaji o průběhu poskytování služby. K tomu, aby bylo možno poskytovat rodičům jakékoli informace o průběhu poskytování takové služby, by tak byl nezbytný souhlas k tomu již plně způsobilého nezletilého uživatele služby („zproštění mlčenlivosti“). Zde je přitom rozdíl oproti poskytování zdravotních služeb, neboť podle zákona o zdravotních službách má zákonný zástupce nezletilého pacienta právo na poskytnutí informací i tehdy, kdy informovaný souhlas s poskytnutím zdravotní služby dává osobně nezletilý pacient bez zastoupení zákonným zástupcem, a to až do 18 let věku pacienta. V rámci zvláštní úpravy umělého přerušování těhotenství má poskytovatel zdravotních služeb dokonce vůči zákonnému zástupci nezletilé pacientky oznamovací povinnost. V oblasti poskytování sociálních služeb však úprava obdobná úpravě poskytování informací ve zdravotních službách neexistuje, je tak nezbytné postupovat podle shora popsaných obecných pravidel vyplývajících z OZ.